

Jeltsin. Kirjoittaja luo varsin vakuuttavan kuvan polveilevasta tapahtumasarjasta. Näkökulmana on, että desentralisaatio on päämäärä, johon tulisi perustuslain (tosin epäselvien pykälien) nojalla pyrkiä. Presidentti Jeltsinin toiminnan motiivit (kilpailu duuman kanssa, reformien varmistaminen) tuodaan esille. Kirjan ilmestymisestä johtuen uusista hallinnollisista alueista ei vielä ole laajempaa kuvasta. Viime aikojen sentralisaatiokehityksen tarkastelussa jää kaipaamaan hieman laajempaa näkökulmaa "sentralistit" vs. alueet -jaon ohelle. Esimerkiksi presidentti Putinin virtaviivainen laillisuuden vaatimus voidaan ymmärtää monien venäläisten odottamaksi järjestykseksi, jonka toivotaan vahvistavan kansalaisten oikeusturvaa, sillä perustuslain takaamien sosiaalisten oikeuksien toteutuminen alueilla on ollut 90-luvulla erilaista. Alueiden kovin erilaiset taloudelliset mahdollisuudet koetaan myös Venäjällä suurena ongelmana. Kirjoittajan esille tuoma oikeuslaitoksen merkityksen kasvu on eräs seuraus (tosin positiivinen sellainen) alueiden federatiivisen lainsäädännön vastaisista päätöksistä.

Toinen osa tarkastelee markkinatalouden kehittymisen edellytyksiä lainsäädännön valossa. Yksityistämishjelmasta kuvataan päätöksenteon sekavat olosuhteet ja erilaiset kilpailevat tulokinnat oikeista valinnoista. Kirjoittajan mukaan massaprivatisoinnin toteuttamisesta puuttivat kaikki institutionaaliset edellytykset. Kirjan kuvaus eri eturyhmien toiminnasta tuona aikana selvittää, miksi privatisointiin yhdistetty demokratia menetti suosiotaan Venäjällä. Huomionarvoisia ovat analyysit nykyisten dysfunktioiden, kuten korruptioiden ja vinoutuneen johtamiskulttuurin juurista Neuvostoliiton järjestelmässä. Kirjoittajan yhteenvedona on, että uusien arvojen saatava kannatusta demokraatti-

sen oikeusvaltioperiaatteen pohjalta, muutoin niillä tuskin on merkitystä.

Yrityslainsäädäntöosuudessa kuvataan eri yritysmuodot vertaillen niitä mm. brittiläisiin ja saksalaisiin malleihin. Tämä vertaileva ote kiinnittää Venäjän tilanteen laajempaan kenttään. Kirjan mukaan nykyisessä toimintaympäristössä korostuu vahva side meneeseen neuvostojohtamiseen. Privatisointi ei johtanut omistamisten ja kontrollin eroon. Johtajia eivät kontrolloi toimivat osakemarkkinat, ja todellisia hintoja ei muodostu verkostojen virtuaalimarkkinoilla. Tuomioistuimia ei tällöin tulisi käyttää pääasiallisena kiistojen ratkaisupaikkana. Oikeusvaltion kannalta keskeisiä sen sijaan ovat kansalaisyhteiskunnan ja pienyrittäjyyden nousu, jotka tukevat myös toisiaan uudessa taloudessa.

**Anna-Liisa
Heusala-Pushnov**

Venäjän fasismi

Stephen D. Shenfield: Russian fascism: traditions, tendencies, movements. Armonk, New York: M.E., Sharpe, 2001. 336 s.

Aikanaan Birminghamissa tohtoriksi väitellyt ja nyky-Venäjän tutkimiseen erikoistunut Stephen D. Shenfield on julkaissut mielenkiintoisen ja samalla ajankohtaisen venäläistä fasismia käsittelevän teoksen *Russian fascism: traditions, tendencies, movements*.

Teos tarjoaa runsaasti empiiristä tietoa kiihkokansallisten venäläisten järjestöistä ja niiden aatteista. Ehkä yllättävin havainto on Venäjän ortodoksisen kirkon vah-

van fundamentalistisen siiven läheinen yhteistyö fasististen ja puolifasististen piirien kanssa. Yhteisistä toimintamalleista mainittakoon vaikkapa kirkon uudistamista ajavien ortodoksipappien teosten polttaminen kirjaroviolla.

Shenfield selostaa seikkaperäisesti ja vakuuttavalla tavalla Venäjän tunnetuinta fasistista liikettä *Ruskoje Natsional'noe Edinstvo* (RNE, Venäjän Kansallinen Yhtenäisyys), jonka puoliositilaalliset joukot univormuineen ja natsitervehdyksineen avustavat poliisia järjestyksen ylläpitämisessä eräissä Venäjän etelän kaupungeissa. Natseista on siellä tullut osa valtiovaltaa.

Shenfield tekee erittäin mielenkiintoisen johtopäätöksen Putinin valtaannousun yhteydessä syntyneestä vallan ja äärinationalististen opposition välisestä uudesta keskinäisyydestä.

Idäntutkimus palaa myöhemmin tarkemmin teemaan.

Thomas Parland

O.V.Kuusinen pääministerinä Stalinin tahdosta ja GPU:n armosta

Nikolai Baryšnikov & Vladimir Baryšnikov: Terijoen hallitus: Uusien asiakirjojen kertomaa. Helsinki: Johan Beckman Institute, 2001. 186 s.

Monelle suomalaistutkijalle tutut pietarilaiset vanhempi ja nuorempi Baryšnikov ovat hyödyntäneet uutta mielenkiintoista arkistomateriaalia tutkimuksessaan Otto Vil-